

KUTSZEGI CSABA

# Reflektóriumi esték

**E**gyfelvonásosokból álló táncszínházi est megszerkesztése gondos mérlegelést igénylő feladat. Számos körülmény sarkallhatja kompromisszumra, vagy viheti kényszerpályára a szerkesztőt. Befogadó táncszínházban még bonyolultabb a képlet, hiszen a lehetőségre várók száma (és egyéb praktikus megfontolások) sokszor azt kívánják, hogy egy műsorban több szerző és együttes mutakozzon be. Vagy éppen ellenkezőleg: a kínálatban kevés megfelelő színvonalú koreográfia található, és szabályos bűvészműtávrányra van szükség ahhoz, hogy bemutatható, legalább valamilyen megfontolásból összeillő darabok alkotta műsorszerkezet jöjjön létre. A Nemzeti Táncszínház reflektóriumi premierein szinte mindenre akad példa. Ez egyrészt azt jelenti, hogy színes a paletta, de jogosan fogalmazódik meg a gyanakvó feltételezés is: az összeállításokat néhányszor „kényszerállalkozás” szüli.

A Szegedi Kortárs Balett a *Látélet* című táncsttel jelentkezett. A három koreográfus három művét tartalmazó műsor ősbemutatója a kecskeméti Katona József Színházban volt. Ha a három darab között stílus- és látásmódbeli hasonlóságok mutatkoznak, és színvonaluk alapján is azonos osztályba sorolhatók, akkor a háromszerzős ötletből kítű-

**Kopeczni Kata, Nemes Zsófia és Kalmár Attila a Keresem című produkcióban (Szegedi Kortárs Balett)**



Dusa Gábor felvétele

nő este kerekedhet. Ennek az elvárásnak a *Látélet* azonban nem felel meg. A műsor-összeállításban láthatóan egy szerkesztési elv működött következetesen: az egymást követő darabok emelkedő színvonalat mutassanak. Ez viszont túl jól sikerült: az első koreográfiának, Fejes Ádám *Out* című opusának minden részletet átható kezdetlegessége igazán mélyre helyezi az első viszonyítási pontot. Onnan csak nagy igyekezettel sikerülhetne lefelé elmozdulni. Az *Out* koreografikus, rendezői és színészi megoldásai ötletserűek, humora erőltetett. Az alkotói ajánlás szerint a mű a jelenünkről szóló portré. Feltételezhető, hogy a koreográfus silánynak, középszerűnek és humortalannak ítéli meg a „plazacikák és pitbull-kinézetű erős Jancsik” társaságát, de ennek művészi szándékú megfogalmazásához nem az a megfelelő módszer, hogy a három fogalmat az alkotás minőségi kategóriáiként jeleníti meg. A hetek-hónapok alatt alaposan változni képes alkotói ajánlók és darabcímek jelensége is elgondolkodtató. Az természetes, hogy a készülő koreográfia minden szegmense (akár a címe is) a premier napjáig többször is megváltozhat, de vajon ez feltétlenül szükséges-e, ha a kész alkotást nézve nem tűnik sem indokoltnak, sem megmagyarázhatónak a nyilvánosság elé tárt cím- és koncepcióváltás? A Fejes-koreográfia első (vagy előbbi) címe *In and out* volt, abból lett *Out*, míg az est második darbjának, Kun Attila koreográfiájának a Táncszínház programelőzetesében *Jel-mez-telen* a címe, a későbbi szórólapon pedig *Visible shape*. A jelmeztelenség és a „látható forma” jelentéstartalma kétségtelenül rokonítható, de a Kun Attila írta két – előbbi és későbbi – ajánlószöveg viszont már annyira különböző, hogy nehéz elképzelni róluk, hogy ugyanahhoz a darabhoz íródtak. Ezek nem súlyos hibák, de nem is a folyamatos alkotói vívódást jelző megnyilvánulások, hanem inkább komolytalannak tetsző, kialakulatlanságról árulkodó tényezők. Kun Attila *Visible shape*-je egyébként nem véletlenül került középre. (A programelőzetesben még kezdődarab volt, később nyilván előzőtt.) Az *Out*ot szakmai színvonalban, kulturáltságban és kifejezőerőben alaposan felülmúlja, de elmarad Kun Attila eddigi legjobbaitól. Felfedezhető benne a Trafóban bemutatott 7-re jellemző, a formát jelentéstartalommal emelő következe-

tes motívumkezelés, de a mozdulattémák kifejtése, a mozgásanyag terebélyesedő felépítése közel sem annyira alapos. Érzékeny viszont, és visszafogottsága ellenére hatásos a négy lány kommunikációs viszonyának ábrázolása: fénykör mentén, egymással szemben meg-megállva, diszkrétan gesztikulálnak, majd négyen négyfelé „el-néznek egymástól”. E rövid szünetektől eltekintve Philip Glass lüktető zenéjére folyamatosan, muzikálisan épül a koreográfia.

Az est legértékesebb alkotása Juronics Tamás *Keresem*-je. A koreográfia régebben, másik együttes számára készült. Mostani előadása új betanítás. Juronics nem változtatgatja sem a címet, sem az ajánló sorokat. Ez koncepciózus átgondoltságra vall, ami nemcsak a promóciós anyag szerkesztésében, hanem az előadás minőségében is megnyilvánul. Juronics Tamás jól sikerült alkotásaira jellemző a jelentéstartalom racionális építkezése és a világos szerkezet mentén követhető mondanivaló, amely – annak ellenére, hogy nem hagyományosan cselekményes – a legtöbbször értelmezhető narrációt is tartalmaz. Ha erre az alapra hatásos és technikás táncnyelven megfogalmazott, érelemre ható jelenetek épülnek, akkor figyelemre érdemes, élvezetes táncszínházi előadás jöhet létre. A *Keresem* megfelel ennek az elvárásnak. Ha nem megdöbbenően újszerű is a kérdésfelvetése, de izgalmas az előadás ábrázolta alapvető ellentmondás: nem anyagszerű lélek rejtőzik a húsból, zsigerekből, szövetekből álló emberi testben. Juronics színpadán a lélekkesés folyamata teátrális rekvizitek között zajlik, láthatók formalinos tégelyben ázó kitépett szívek, puha, ragacsos anyagból imitált világító agyvelők, amelyeket az előadás egyik hatásos jelenetében laposra püfölnék. A tárgyi eszközök mondanivaló-értelmezést segítő látványos használata néha súrolja a banalitás határát, de végül – a megfelelő rendezői arányérzék jóvoltából – az eszközközelés az élvezhető absztrakt megformálás keretei között marad. Ez – egyebek mellett – annak köszönhető, hogy az eszközhasználatra sem időben, sem jelentőségben nem hárul túlhangsúlyozott szerep, a fő látványosság az attraktív táncmozgás, és ez utóbbi nyelvezet az előadás legfontosabb üzenethordozója is. A legtöbb Juronics-koreográfiában ott ólalkodik az aránytévesztés veszélye. Értékes alkotás – mint a *Keresem* is – a szegedi művészeti vezető keze alatt akkor születik, ha figyel arra, hogy a látványos jelenetek teatralitása ne váljék öncélúvá.

Látványelemeket bőven tartalmaz Fejes Ádám újabb refraktórium jelentkezése, a *WEB-SITE STORY* előadása is. Sajnálatos, de a koreográfusnak ezzel a művével sem

Anna Barth az Álomjátékban

Koncz Zsuzsa felvétele



sikerült bizonyítania, hogy színpadi műfajban járatos érzékeny alkotóművész. Az első jelenet pszeudo-sci-fi-szerű villódzó képi világában az ember eredetéről hallható verbális kvázifilozófiai elmélkedés. Az emberi faj jellemzőinek kicsit hosszadalmas számbavétele végén csattan a slusszpoén: a humán *species* különleges mutánsa a magyar kortárs táncos. A poént kizárólag a hátsó sorokban összegyűlt barátok és kollégák értékelik, az átlagos néző csöndben szomorkodik, míg az első sorokban ülő külföldiek (akik feltehetően a nyelvi nehézségek elkerülése érdekében választottak táncszínházi előadást) halálra unják magukat. De mivel a darab további értelmezése nem szövegélőzmény-függő, így az sem vesz semmit, aki nem ért magyarul. Az előadásban ugyanis a kezdőjelenet után már bármi megtörténhet, hiszen a mutánsok általában legkevésbé a törvényszerű működés kérhető számon. Nyilván ebből (is) következik, hogy a kitűnő Hámor József női tüübén szólózik és *pas de deux*-zik, de hogy az alkotónak mi a szándéka ezzel: nevetetni, ríkatni, netán elgondolkodtatni vagy csak időt tölteni akar – az nem derül ki. A fellépő Fejes Ádám táncában leginkább a céltudatos szorgalom figyelhető meg. Ez dicsérendő tulajdonság, de műalkotás létrehozásához önmagában nem elegendő.

Ha az alkotó rendelkezik a misztikus, megmagyarázhatatlan adománnyal, a tehetséggel, akkor egy jó táncszínházi előadáshoz elegendő két képzett táncos, néhány koreográfiai és rendezői ötlet, kell hozzá értelem és érzelem, valamint olyan tulajdonságok, mint őszinteség, bátorság és következetesség. Ezekből gyúrta össze Hámor József táncos-koreográfus az est második darabját, a *Gangaray* mesét. Hogy a két koreográfia miért került egy műsorba, arra kívülálló egy magyarázatot feltételezhet: mindkét darabban fellép Nagy Csilla és Hámor József. A *Gangaray* mese kortárs

táncnyelven megfogalmazott, életszeretet, valamint a szerelem örömét és gyötrelmét ábrázoló, tehetséges, műgonddal készült kettős. Hámor mozgásanyaga színes, koreográfusként érzéke van a nagy szerkezethez és a parányi részletekhez is. Partnerével, Nagy Csillával mindketten művészi aureolát kisugárzó személyiségek.

A személyes aureola kiterjesztésére törekszik Anna Barth az *Álomjáték* című koreográfiájában. Egy igen rosszmájú meghatározás szerint a butó tánctechnika az, amelyben a táncosok úgy tartják a kezüket, mintha enyhén paralízises lenne, és egy-egy pózváltás között annyi idő telik el, hogy a félhomályban is látó kritikus (pláne, ha világít az aureola) az előadás végére könnyedén megírhatja a cikkét. A személyiség belső, emberi lényegének kiterjesztéséhez persze időre van szükség. Meg személyiségre. Anna Barth tartalmas, erős személyiségnek látszik, enélkül nem is adhatta volna a fejét butó táncolásra. Előadásában mégis néhányszor elszakad a spirituális hatás fonala, és ebben nem a szuggesztív hiánya a ludas. A lassan kibontakozó, igényesen megtervezett mozdulatsorozatokban néha oda nem illő, banális pillanatok jelennek meg: civil vagy túl táncos letérdelések, rosszul sikerült eszközhasználat, például a lepedőnyi textil leterítése. Ilyenkor elkerülhetetlenül szertefoszlik a varázs, megakad a szeánsz. Pedig az *Álomjáték* az emberi lélek különös tájaira visz el, vagy – ugyanez a folyamat a másik irányból nézve – különleges lélekdarabokat juttat be a néző tudatába.

Érzékeny lelkeség mozgatja a *Castor és Pollux* történeit is. A rendezést és a koreográfiát közösen jegyző Fenyves Márk és Pálosi István előadóművészei is az alkotásnak. A mitológiai ikerpár (Zeusz és Léda gyermekei) egyike halandónak, míg a másik örök életűnek született. Castor halála után az istenek megengedték, hogy a testvérek felváltva, hol az alvilágban, hol az

Olümposzon töltsék napjaikat. A testvéri szeretet és az elválaszthatatlan barátság jelképei a Még 1 Mozdulatszínház előadásában mitikus lények és e világi emberek egyszerre. Kifestett fél arcuk, sejtelmes, füstködből előtűnő környezetük a mítoszra utal, de a látottak értelmezhetőek mai, a magánéletben együtt élő és a színpadon is közösen fellépő művészpár történeteként is. A koncepció erénye a többféle értelmezhetőség, de a gyengéi is ugyanerről a töről fakadnak. Az előadásnak ugyanis sem érzelmileg, sem dramaturgiaiilag nincsenek kiemelkedő csúcspontjai: néha elvont és visszafogott, mintha idezőjelbe tenné a mondánivalót, máskor – ugyanazon az érzelmi hőfokon maradván – konkrét és naturalis, de akkor sem igazán megrázó. Viszont több jelenete igen esztétikus. Ilyen például a két keretkép, amelyben függőnyviláson keresztül látható az elválaszthatatlan pár. Alsótestüket közös, összetartó lepelként függőnyanyag zárja körbe, míg meztelen felsőtestükkel egyformán mozognak. Ebből a színpadias képből lép elő, és ugyanide tér vissza az előadás végén az ikerpár. A görög mitológiai történetet ez a keretezés helyezi át egy másfajta világba, a mindenkor művészlét mitizált világába. Castor haláláig a testvérek jóban-rosszban együtt vannak. De jóból is, rosszából is megárt a sok: a közösen, sokszor egyszerre előadott mozdulatsorok parttalanul burjánzanak, ismétlődéseik sokszor unalmassá válnak, de ennél is nagyobb baj, hogy a két táncos mozgása többször nem igazán kidolgozott, nem minden testrészüket egyformán koordinált. Az előadás legértékesebb szegmense a F. O. M. tervezte izléses látvány, ezt követi a színészi teljesítmény, és csak harmadik helyen említhető a koreografikus erősség és a mozgásszínvonal. A ravatalra fektetett halott Castor rituális mosdatása filmszerű, jól megkomponált látvány, de konkrétsága és nyers naturalizmusa váratlanul és messzire távolodik el a megelőző részek óvatos elvontságától. Hiányosságai és gyarlóságai ellenére a *Castor és Pollux* érdekes, nézhető, helyenként élményt adó előadás.

A Táncszínház refektóriumában hajdanán szerzetesek ebédeltek. A testihez a szellemi táplálékot a felolvasás szolgáltatta. Ez utóbbi hagyomány őrződik tovább, amikor a helyiség alternatív táncegyüttesek bemutatkozásához nyújt teret. Ahogyan az ételhez illik az ige, úgy passzolja a Várnegyed jórészt turistalátványosságra vágyó közönségéhez az alternatív művészet. Szomorúságra okot adó megoldás lenne, ha a Táncszínház csak szórakoztató folklórműsorral vagy tütüs balettekkel kínálná a közönségét. Ezért dicsérendő próbálkozás az új alternatív játszóhely megteremtése, még akkor is, ha (remélhetőleg csak mostanság, a kezdetekkor) az előadások színvonala igencsak ingadozó.



Szeretnénk Önt is olvasóink táborában üdvözölni, egy viszonylag szűk, ám rangos szellemi kör tagjai között. Szerzőink, akikkel a lap olvasása révén megismerkedhet, a kortárs irodalom, publicisztika és grafika élvonalbeli képviselői.

**Pénteken keresse az újságárosoknál, vagy fizessen elő az ÉS-re!**

Előfizetési díj egy évre: 11 300 Ft, fél évre: 6300 Ft, negyedévre: 3366 Ft

Megrendelem az ÉS-t .....pld.-ban  
.....időtartamra.

Kérem, küldjenek részemre előfizetési csekket.

Név:.....

Cím:.....

A megrendelőszelvényt kitöltve küldje vissza címünkre: 1089 Budapest, Rezső tér 15. Tel.: 303-9211, Fax: 303-9241